

Василенко Олена Вікторівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, професор
кафедри правничої лінгвістики Національної
академії внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ В КОНТЕКСТІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Соціально-комунікативні навички («м'які», або «гнучкі» навички, від англ. *softskills*) визначають як комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність фахівця будь-якої галузі, на відміну від спеціалізованих навичок [1, с. 8]. На відміну функціонально-технічних навичок (*hardskills*) соціально-комунікативні навички не мають прямого зв'язку з професійними здібностями людини – вмінням працювати з програмами, знанням механізмів, досвідом роботи, адже вони є певним набором особистісних якостей людини. Такі навички як комунікабельність, креативне мислення, гнучкість розуму та стресостійкість зараз набувають особливого значення, оскільки сприяють успішній роботі та кар'єрному зростанню, а також є важливою частиною особистого внеску людини в ефективну діяльність всієї організації.

Поняття *softskills* та *hardskills* вперше виникли наприкінці 50-х років ХХ ст. у військовій справі, коли в армії США почали розробляти науково обґрунтований підхід до підготовки військовослужбовців і виявили важливість для не тільки професійних навичок, але й універсальних компетенцій – «навичок роботи з людьми і паперами». А вже у навчальному посібнику армії США від 1972 року було визначено офіційне використання терміну «м'які навички» [2]. Відтоді багато галузей приділяють особливу увагу розвиненості м'яких навичок спілкування у своїх працівників. Раніше вважали, що функціональні-технічні навички, *hardskills*, є єдиними навичками, необхідними для кар'єри, і були, як правило, кількісними та вимірюваними з огляду на освіту, досвід роботи або інтерв'ю, але дослідження, проведене Гарвардським університетом, довело, що 80 % досягнень у кар'єрі визначаються соціально-комунікативними навичками та лише 20 % – професійними [2].

М'які навички стосуються широкого набору навичок, компетенцій, поведінки, ставлення та особистих якостей, які дозволяють людям ефективно орієнтуватися в навколишньому середовищі, взаємодіяти з іншими, успішно працювати та досягати своїх цілей, доповнюючи професійні навички. Саме м'які навички дозволяють професіоналу правильно взаємодіяти в своєму оточенні,

спілкуватися з людьми, вирішувати проблеми з більшою спритністю, одночасно маючи можливість краще справлятися зі стресовими ситуаціями, тому вони високо цінуються компаніями і організаціями при підборі персоналу.

Дослідники Л. Х. Ліппман, Р. Райберг, Р. Карні та К. А. Мур виділили п'ять найважливіших м'яких навичок, які підвищують шанси на успішні професійні результати, і які керівники очікують від працівників: навички спілкування; соціальні навички, навички високоорганізованого мислення (включаючи вирішення проблем, критичне мислення та вміння прийняття рішень); а також внутрішньо-особистісні навички самоконтролю та позитивної Я-концепції [3, с. 56].

Комунікативні навички стосуються конкретних типів спілкування, що використовуються на робочому місці, і включають усні, письмові, невербальні навички та навички слухання. Розвинуті загальні комунікативні навички сприяють розвитку інших м'яких навичок, наприклад, соціальних. Комунікативні навички найтісніше пов'язані з результатами трудових відносин і є найбільш затребуваними серед роботодавців. Сильна підтримка комунікації актуальна як для офіційних, так і для неофіційних посад, для працівників від найвищого до початкового рівня.

Соціальні навички допомагають людям добре ладнати з іншими. Ця здатність включає повагу до інших, використання відповідної контексту поведінки та вирішення конфліктів; вони універсально важливі. *Високоорганізоване мислення* складається з вирішення проблем, критичного мислення та прийняття рішень. На базовому рівні це включає здатність ідентифікувати проблему та отримувати інформацію з багатьох джерел, щоб оцінити варіанти і дійти обґрунтованого висновку, – все має вирішальне значення для всіх інших м'яких навичок фахівців. *Самоконтроль* означає здатність людини контролювати і відкладати задоволення, концентрувати увагу, керувати емоціями та регулювати поведінку. Самоконтроль є внутрішньо-особистісною навичкою, основою для багатьох інших, тому що дає змогу успішно приймати рішення, розв'язувати конфлікти та спілкуватися в цілому. *Позитивна Я-концепція* (самоуявлення) включає впевненість у собі, самоефективність, самосвідомість і високу самооцінку, почуття благополуччя та гордості.

У 2012 році Університет Східного Кентуккі опублікував список «десяти найкращих соціально-комунікативних навичок», до яких віднесли: комунікабельність; ввічливість; гнучкість розуму; чесність; навички міжособистісного спілкування; позитивний настрій; професіоналізм; відповідальність; вміння працювати в команді; знання професійної етики [4].

Таким чином, навчання студентів виключно професійних, академічних навичок недостатньо для досягнень ними успіху та добробуту в майбутньому. Як стверджують дослідники, соціально-комунікативні, м'які, навички розвиваються та змінюються з віком, на них сукупно впливають біологічні та фактори навколишнього середовища, життєвих подій і змін у самосприйнятті. Водночас систематичний вплив, використання послідовних і скоординованих методик і прийомів, спрямованих на розвиток конкретних навичок спілкування, може мати значний ефект. На жаль, хоча м'які навички мають вирішальне значення для працевлаштування і успішного кар'єрного зростання фахівця будь-якої галузі, питанням розвитку таких навичок студентів ВЗО приділено недостатньо уваги.

З огляду на це, величезний потенціал щодо формування соціально-комунікативних навичок має викладання курсів іноземної мови професійного спрямування у ВЗО, оскільки одним із провідних завдань іншомовної підготовки студентів закладів вищої освіти нефілологічного профілю, зокрема майбутніх правників, є сприяння розвитку їх професійних комунікативних компетенцій. При тому важливо, щоб викладачі були високо обізнаними з вимогами, які нині висуваються до молодих спеціалістів, та будували навчальний процес з усвідомленням, що сучасні роботодавці акцентують увагу не тільки на високому рівні *hardskills*, які стосуються професійно значущих, вузькоспеціальних кваліфікацій фахівців, їх освіти і досвіду роботи, але й на рівні володіння *softskills* – комплексу міжпрофесійних, універсальних, соціальних навичок, пов'язаних з ефективною участю у робочих і академічних процесах, які визначають уміння результативно взаємодіяти та стосуються культури побудови комунікації незалежно від професійної спрямованості фахівця, про що йшлося вище.

У процесі навчання іноземних мов у вишах існує безліч шляхів, здатних сприяти розвитку соціально-комунікативних навичок, як особистісних, так і міжособистісних. Різні форми організації навчальної діяльності (індивідуальної, парної, групової), а також численні методи і прийоми, такі як дебати, дискусія, кейс-метод, метод проєктів і т.д., мають потенціал навчити студентів ключовим навичкам на основі реальних життєвих сценаріїв і навчального досвіду. Так, важливими для формування соціально-комунікативних навичок є вправи на розвиток усного мовлення, які, без сумніву, дуже корисні на заняттях з іноземної мови. Крім того, м'які навички можуть значно покращитися під час читання та виконання вправ на письмо, тому доцільним вважається органічна інтеграція різних видів діяльності і стратегій навчання. Особливої уваги заслуговує те, що м'які навички

можуть бути розвинені в процесі самооцінювання, взаємооцінювання або оцінювання результатів навчання викладачем під час вивчення іноземної мови студентами.[5, с. 7]

Для формування соціально-комунікативних навичок під час вивчення іноземної мови найбільш ефективними видами діяльності є: проект, презентація, дискусія та дебати, рольова гра, бізнес гра, ведення щоденнику, підготовка портфолію тощо [5, с. 5]. Всі ці діяльності потребують від студентів задіяння комунікації, більшість з завдань (такі як проект, дискусія, дебати, рольова гра) потребують від студентів критичного мислення. Написання портфолію, робота над проектом, презентацією вимагають проявів у студентів неабиякої креативності. Зазвичай при проведенні дискусії, дебатів, проводячи рольову гру студенти взаємодіють один з одним, користуючись такою навичкою як кооперація, тобто розвивається їх вміння роботи в команді, лідерські навички, вміння взаємодії та прийняття обґрунтованих рішень.

Отже, можна зробити висновок, що використання вищезгаданих комунікативних видів навчальної діяльності під час іншомовної підготовки майбутніх фахівців сприяє формуванню, розвитку та використанню соціально-комунікативних, м'яких навичок, які знадобляться студентам у їх майбутній професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Silber K. H., Foshay W. R. Handbook of Improving Performance in the Workplace. Instructional Design and Training Delivery. John Wiley and Sons, 2009. 800 p.
2. Soft Skills. URL: <https://www.dictionary.com/browse/soft-skills>
3. Lippman L. H., Ryberg R., Carney R., Moore K. A. Workforce connections: key “soft skills” that foster youth workforce success: toward a consensus across fields. Washington, DC: Child Trends. 2017. 56 p.
4. Robles Marcel M. (2012). Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills Needed in Today's Workplace. *Business Communication Quarterly*. № 4 (75). С. 453–465.
5. Курінний О. В., Черкасова Т. А. Формування м'яких навичок при вивченні іноземних мов. URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/pdf>.